

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

FORMACIÓ UNIVERSITÀRIA I MERCAT LABORAL: DUES REALITATS PROU CONFLUENTS?

- Riera i Prunera, Carme

Universitat de Barcelona

Departament d'Econometria, Estadística i Economia Espanyola

Avda. Diagonal 690, 08034 Barcelona, Spain

mcriteria-prunera@ub.edu

- Clavería González, Òscar

Universitat de Barcelona

Departament d'Econometria, Estadística i Economia Espanyola

Avda. Diagonal 690, 08034 Barcelona, Spain

oclaveria@ub.edu

- Alcañiz Zanón, Manuela

Universitat de Barcelona

Departament d'Econometria, Estadística i Economia Espanyola

Avda. Diagonal 690, 08034 Barcelona, Spain

malcaniz@ub.edu

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

1. RESUM:

Aquesta ponència exposa la recerca que s'està duent a terme dins el projecte REDICE 1001-01, finançat per l'ICE de la Universitat de Barcelona. Es mostra el context en què s'emmarca, els seus objectius i metodologia, i alguns resultats. La recerca analitza una de les arrels de la manca de rendiment laboral dels treballadors, remuntant-se a un dels seus orígens: la formació que han rebut, en particular aquells que han seguit una trajectòria universitària. Segons el plantejament del projecte, una planificació de la docència més centrada en l'estudiant, des de la perspectiva de formar-lo de manera integral, pot contribuir de forma essencial a incrementar la seva futura productivitat laboral.

2. ABSTRACT:

This paper sets out the research undertaken in the project REDICE1001-01, funded by the ICE at the Universitat de Barcelona. It shows the framework, the goals and methodology used, as well as some preliminary results. This research is intended to analyze what we think it could be one of the roots causing the poor performance of workers. In order to do so we go back to one of its likely origins: training and acquisition of working abilities during university education. Following our approach a better teacher planning focused on the student and paying special attention to comprehensive training, may essentially contribute to the increase of the future labor productivity level of current students.

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

3. PARAULES CLAU:

Competències, productivitat, formació integral.

KEYWORDS:

Competences, productivity, comprehensive training.

4. ÀREA DE CONEIXEMENT: Ciències Socials i Jurídiques

5. ÀMBIT TEMÀTIC DEL CONGRÉS: Innovació en l'ensenyament superior, i també avaluació i qualitat institucional

6. MODALITAT DE PRESENTACIÓ: Comunicació oral

7. DESENVOLUPAMENT:

a) Objectius

La docència universitària en el context actual és clau per assolir els nous reptes de país que ens estem plantejant. En un moment de crisi econòmica com en el que avui ens trobem immersos, on se'ns demana visió de futur, empenedoria i generació de noves idees, l'estudiant universitari és el que està cridat a dur tot això a terme en un futur immediat. Per això, la seva preparació és bàsica. És en aquest sentit que volem aprofundir en els aspectes relacionats amb la preparació dels estudiants universitaris i la seva capacitat d'adaptació al món laboral tan bon punt s'hi incorporen. Es repeteix constantment que la clau que ens permetrà tirar endavant i superar la crisi no és altra que la productivitat. I és cert. Tanmateix,

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

ens costa fomentar-la i trobar les arrels de les baixes xifres. Amb el projecte que estem duent a terme volem contribuir també a analitzar aquesta productivitat concretant-la en un aspecte molt específic però que alhora considerem molt important, com és l'anàlisi de les competències assolides pels estudiants i la seva adequació al lloc de treball on s'incorporaran.

Concretant els objectius, parlem de:

1. Presentar la recerca que s'està duent a terme en el marc del projecte REDICE-1001-01, finançat per l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona. Es tracta d'un projecte adreçat a millorar la formació universitària de l'estudiant, tractant de fer més convergent el que aprèn a la universitat i les demandes que haurà de satisfer un cop incorporat al mercat laboral.
2. Mostrar els resultats en relació a les competències que un estudiant hauria de tenir desenvolupades abans de començar la seva trajectòria professional i les adquirides des del punt de vista dels acadèmics, dels empresaris i dels propis estudiants.

En particular, la recerca posa l'accent en esbrinar què ha de saber l'estudiant per a ser capaç de treballar i seguir aprenent de forma autònoma. Aquesta és una de les exigències del mercat laboral que ha trobat fins ara una menor resposta en els objectius de docència universitària. Una hipòtesi de partida és que l'estudiant que aprèn a autogestionar el seu aprenentatge durant el seu pas per la universitat, també sabrà desenvolupar les seves tasques professionals amb iniciativa, creativitat i el necessari grau d'autonomia (Moore i Murphy, 2009).

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Centrant-nos en el projecte de recerca que presentem, aquest té les següents finalitats:

Primera. Analitzar el possible desfasament existent entre el que el món professional demana als titulats, i el que la universitat els ofereix durant la seva formació. Les divergències podrien redreçar-se fent una planificació de la docència més centrada en les necessitats de l'estudiant, que contemplés no només l'adquisició dels coneixements teòrics propis de la disciplina, sinó també tot el seguit de competències que necessitarà per tal de desenvolupar de forma excel·lent la seva tasca un cop s'incorpori al món laboral (González i González, 2009).

La formació rebuda pels llicenciats els ha de permetre adquirir unes competències que siguin en gran mesura compatibles amb les exigides pel lloc de feina on començaran a treballar. El fet que això no acabi de ser així és un motiu de debat continu entre els empresaris i el món universitari del que se'n deriven conseqüències i valoracions diverses. I entre elles en destaca la que es pugui fer sobre com repercuteixen aquests desajustos en la baixa productivitat dels recent llicenciats que comencen a treballar. Arran d'això potser no sigui gens casual que el grup de treballadors amb una taxa d'atur més alta sigui la dels joves, malgrat l'elevada preparació tècnica amb què se suposa surten de la universitat.

També es pot pensar en una altra perspectiva des de la qual afrontar la nostra investigació. Ara bé, cal anar amb molta cura a l'hora de formular-la per tal de no caure en un excés de practicitat i focalització en el curt termini que podrien redundar en una manca de formació integral de l'estudiant. Amb això el que diem és que no volem ser aliens al debat existent entre els diversos agents per reestructurar el model educatiu universitari passant des d'un

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

model basat en la transmissió de coneixements cap a un altre model centrat en el desenvolupament de competències. Aquest debat provoca tensions ideològiques entre els que estan a favor d'una formació genèrica teòrica que no estigui supeditada a les exigències momentànies del mercat laboral i aquells que, basats en el fet d'aconseguir una economia més productiva, pretenen que la universitat s'adapti més profundament a les demandes del mercat.

Segona. Analitzar la inversió feta a la universitat. És indubtable que la formació universitària és un inversió de la societat i cal veure-ho així. Tanmateix, i justament per això, com a tota inversió, se li ha d'exigir també un rendiment i una eficàcia clarament visibles i calculables. Tal i com passa amb qualsevol altra inversió, la que fa una empresa en millores tècniques, organitzatives, publicitàries, o la que es pugui fer en R+D+i, ja sigui a nivell empresarial o a nivell privat, la inversió que es fa en la formació dels universitaris ha de proporcionar uns beneficis en funció del nivell de despesa feta. De manera que si aquests beneficis no són tals, el primer que cal fer abans de seguir invertint és analitzar-ne a fons els punts dèbils, posar de manifest els colls d'ampolla i eliminar-los per tal que els rendiments de la inversió puguin fluir i ser cada cop més importants. En cas contrari, la inversió deixa de tenir funcionalitat i passa a ser una despesa poc productiva i per tant exempta de rendibilitat futura.

En aquest sentit l'adquisició de les competències bàsiques per part dels estudiants, es pot considerar el rendiment d'aquesta inversió, de manera que la nostra anàlisi pot veure's també des d'un altre punt de vista, que no és altre que una manera de mesurar la rendibilitat de la despesa que fa el govern en educació. Si detectem que aquesta té problemes de rendibilitat serà quan caldrà actuar posant un toc d'alerta sobre els punts que puguin ser els causants del

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

baix rendiment. Alhora això també ens ha de permetre discriminar quins són els aspectes i les competències que es fomenten de forma excel·lent per tal de seguir actuant de forma positiva; és a dir, seguir esmerçant esforços en allò que funciona de forma brillant. És així, donant un toc d'atenció sobre allò que no acaba de funcionar, i premiant o valorant el que sí que funciona, que es transmet a la societat de forma creïble la imatge de la necessitat de millorar i d'encaminar les nostres actuacions vers aquest objectiu principal de millora i de productivitat. En cas contrari, serà difícil assolir un nivell de productivitat necessari per competir amb igualtat de condicions amb la resta de països del nostre entorn.

Tercera. Finalment, feta tota l'anàlisi prèvia, la darrera finalitat de la recerca seria poder donar alguna recepta que contribueixi a incrementar la nostra productivitat com a país.

b) Descripció del treball

La percepció de les universitats ha estat la d'ésser el bressol del coneixement i dels intel·lectuals de la societat. D'un temps ençà aquesta percepció s'ha modificat i la universitat té ara la responsabilitat de formar un capital humà en volum cada vegada més gran, i amb unes capacitats i competències tals que formaran l'entramat professional d'alt nivell alhora que respondran a les necessitats d'un mercat laboral cada vegada més competitiu. Així, de la mateixa manera que la universitat, encara que mantenint la seva funció, s'ha adaptat a la dinàmica de canvi de la societat actual, els processos didàctics també s'han modificat, incorporant noves tècniques d'ensenyament i examinant l'efectivitat del sistema universitari, de cara a la preparació dels estudiants per a les necessitats del mercat laboral (AQU, 2003).

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

A la literatura recent en temes d'educació superior, hi ha hagut un interès creixent per les capacitats i les competències que els estudiants adquireixen durant el seus estudis universitaris i com aquests encaixen amb el mercat laboral actual no només a Catalunya (Mora et al, 2007; Mora i Félix 2009) sinó també a nivell espanyol (Marzo Navarro et al 2009) i europeu (Bridgstock, 2009; García y Pérez, 2008; Nusche, 2008). En aquest context l'educació universitària està immersa en profunds i constants canvis, tant de metodologia com d'adaptació a la realitat socioeconòmica concretats en l'Espai Europeu d'Educació Superior. A més, veiem com el debat teòric té plena vigència a l'actualitat, puix a l'hora de parlar de les mesures per reforçar l'economia tant es fa referència als ajustos pressupostaris pel que fa a la despesa universitària com al gran puntal que ha de ser la productivitat dels treballadors. En aquest sentit, els desajustos existents al mercat laboral sobre els que els agents econòmics estan debatent intensament els darrers mesos creiem que cal fer-los extensius també al món universitari com a punt de partida d'aquest mercat laboral. De fet, es tracta d'un tema sobre el que se n'ha investigat abastament. Estudis anteriors (Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación, 2004, García Aracil, Van der Velden, 2008; Marzo Navarro, Pedraja Iglesias, Rivera Torres, 2009), per citar-ne alguns, tant a nivell estatal com europeu, han posat de manifest que el nivell de competències adquirides pels llicenciats està en general per sota del nivell exigint a la feina. I així, el sector empresarial continua queixant-se de la mala formació dels llicenciats que els arriben apuntant-ho com una de les causes del baix nivell productiu. Per tant, resulta evident que hi ha alguna cosa que no s'ha analitzat o no s'ha acabat de fer prou bé i sobre la que hi cal incidir amb més rotunditat i precisió. És per això que nosaltres hem dut a terme aquest projecte d'anàlisi de les competències adquirides pels llicenciats, amb l'objectiu de mirar d'aconseguir un encaix cada cop millor entre la formació rebuda pels estudiants i la formació exigida pel mercat

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

laboral, amb el ben entès que a l'estudiant no solament se li ha de proporcionar una formació específica, sinó la capacitat general d'adaptar-se constantment a les noves necessitats i situacions del món laboral. Aquesta capacitat, juntament amb altres, evidentment, és una de les que, sens dubte, contribueix a millorar la productivitat dels treballadors.

La investigació l'hem centrada en l'àmbit de l'economia. En bona mesura ho hem fet així perquè hem cregut que analitzar tots els camps conjuntament ens pot fer perdre molts detalls i matisos que caracteritzen de forma diferent cada disciplina i per extensió cada sector laboral. El nostre objectiu és començar pel sector que coneixem més abastament, el de l'economia, i en un futur estendre l'anàlisi a la resta de sectors, ja sigui fent-ho nosaltres mateixos, ja sigui proporcionant les eines a d'altres professionals de la recerca perquè siguin ells els qui ho facin. El que tenim molt clar és que un estudi d'aquest tipus ha de ser concís, estricte i sobretot acotat, per tal de poder obtenir els resultats més precisos possibles. Si abans hem dit que aquest debat fa molts anys que dura i malgrat els diversos estudis no sembla que s'acabi d'arreglar la situació, un dels motius pels quals això pot estar passant pot ser per la necessitat de tractar cada disciplina de forma individual, buscant tots els motius i analitzant tots i cadascun dels trets que la caracteritzen i alhora la diferencien de la resta de disciplines. Per altra banda, tal i com ha posat de manifest el darrer estudi sobre demanda i oferta de treball realitzat per Adecco, els llicenciats en economia són els que més demanda tenen al mercat laboral. Per tant sembla prou interessant començar centrant-nos en aquesta disciplina a l'hora de dur a terme aquest projecte, que bàsicament es centrarà en avaluar el grau d'adequació de la formació universitària en competències a l'exigència del mercat de treball amb l'objectiu de donar solucions per potenciar els punts forts i per reforçar-ne els dèbils.

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

La investigació s'ha articulada en tres fases. A la primera s'han elaborat els qüestionaris online sobre competències. S'han elaborat tres qüestionaris diferents, un per a cada grup d'anàlisi (recent llicenciats, acadèmics i empresaris) en què la base de les preguntes ha estat l'anàlisi de les competències que des de diversos centres i institucions de recerca s'han anat dissenyant com a bàsiques. En concret, per a elaborar aquest qüestionari, ens hem basat en el Qüestionari ICE Tuning (basat en el projecte *Tuning* (Pagani, 2009), subvencionat per la Comissió Europea), el Qüestionari UB: Guia d'avaluació externa de la transició al mercat laboral, i el Treball AQU d'adequació al mercat laboral català. A les competències emprades fonamentalment en el projecte *Tuning* hi hem afegit les que hem considerat necessàries a fi d'obtenir-ne un recull més acurat i sobretot poder explicitar alguns aspectes, tals com l'actitud dels estudiants, que no hi estan prou clarament recollits.

A la segona fase s'han difós les enquestes als tres grups d'estudi a fi de recollir la valoració que els alumnes fan de les competències adquirides durant els seus estudis, així com la valoració que l'empresariat fa de les competències adquirides per part dels alumnes que contracta i la que en fan els docents.

Com s'han triat les mostres i quin tipus de qüestionari els hi hem passat a cadascuna d'elles?

En primer lloc, pel que fa als estudiants, ens hem adreçat als llicenciats que hagin obtingut el títol entre els últims dos i cinc anys. La mostra d'estudiants s'ha triat a l'atzar seguint un mostreig aleatori simple amb una mida d'uns 400 individus, fet que ha de garantir un error mostral màxim del 4.9%, amb un marge de confiança del 95%. Les dades de contacte dels

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

llicenciats foren obtingudes a partir dels registres de la Secretaria d'Estudiants de la Facultat d'Economia i Empresa. Al qüestionari se'ls hi demanava tot tipus d'aspectes relacionats amb les competències adquirides i les desenvolupades a la feina que fan.

Respecte als acadèmics, el qüestionari es passà a un mínim de 100 acadèmics triats també a l'atzar, escollits de forma que tots els Departaments de la Facultat d'Economia i Empresa hi fossin representats. Se'ls hi demanà, a partir un llistat de competències proposades per tres aspectes específics, dos tipus de coses: en primer lloc la classificació de les que consideressin més importants; i en segon lloc, que en valoressin per cadascuna d'elles la importància de la destresa per a la feina que hauran de realitzar, així com també el nivell de realització que consideressin que els alumnes han assolit com a resultat del seu programa d'estudi. El nivell l'indicaven seguint una escala d'un a quatre. Com es pot pensar, les preguntes sobre aquests dos aspectes (importància i assoliment) responen a l'interès específic de trobar el nivell de l'encaix entre el que s'ensenya a la universitat i el que es demana al món laboral.

Finalment, als empresaris, novament triats a l'atzar i en un nombre no inferior a 100, se'ls passà un altre qüestionari on havien de valorar el grau d'assoliment de les competències per part dels llicenciats recentment incorporats a la seva empresa així com el nivell necessari requerit a l'empresa.

A partir de la informació obtinguda de les enquestes vam procedir al seu tractament estadístic per tal d'elaborar l'estructura competencial en funció de cadascun dels grups enquestats. Aquesta tasca s'està duent a terme mitjançant una anàlisi tant qualitativa, amb l'obtenció del

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

marc general de la situació dels recent llicenciats, com quantitativa, amb l'elaboració de diverses estadístiques descriptives bàsiques i avançades.

Finalment, a la darrera fase duta a terme fins ara s'estan posant en consonància les competències exigides al mercat de treball i les adquirides a la universitat, tot valorant-ne l'encaix i les discrepàncies, per tal d'obtenir finalment les fortaleses i les debilitats de la docència universitària en economia. En darrer terme, la finalitat és la d'obtenir uns resultats que siguin explicatius i alhora aclaridors de la situació actual dels llicenciats, i que al mateix temps ens permetin trobar i mostrar alguns aspectes clau relacionats directament amb la productivitat d'aquests recent llicenciats.

c) Resultats i/o conclusions

En aquest apartat ens centrem en l'anàlisi de dues qüestions de l'enquesta. D'una banda, la selecció de la competència més rellevant de cada tipus. D'una altra, l'avaluació de cada competència des de dos vessants: la presència a la docència enfront la importància pels titulats (acadèmics), les necessitats de l'empresa enfront el nivell assolit pels titulats (empresaris) i el nivell assolit als estudis enfront el nivell requerit a la feina (titulats). Els resultats obtinguts per a la primera qüestió es presenten a l'anàlisi per competències, mentre que els resultats obtinguts per la segona qüestió es presenten a l'anàlisi per col·lectius.

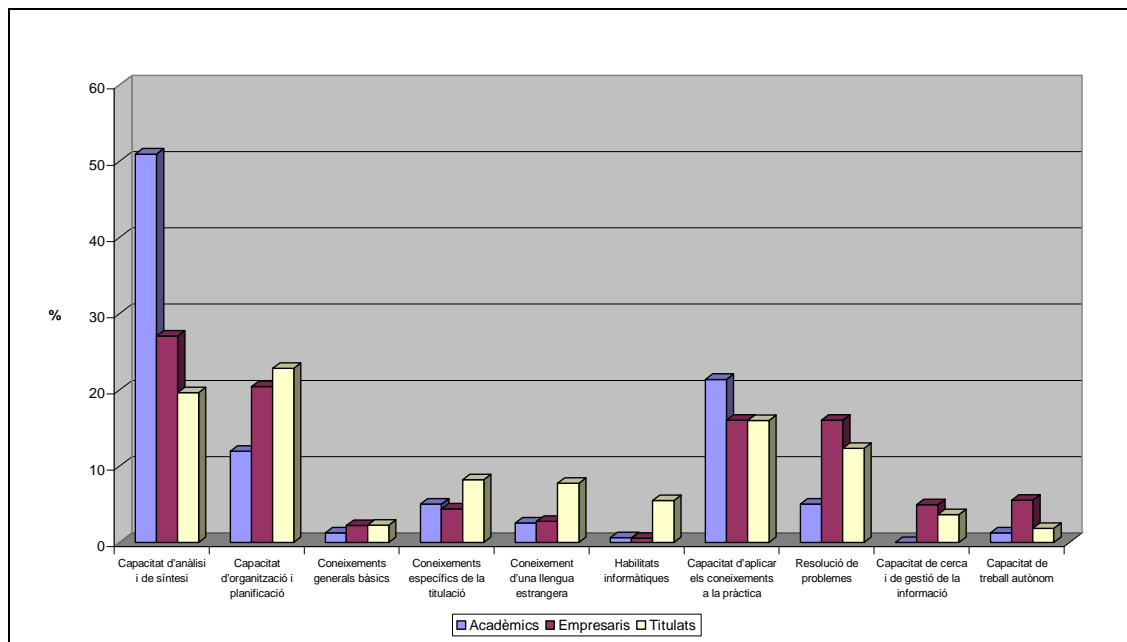

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Anàlisi per competències

L'estudi es centra en tres tipus de competències: instrumentals, interpersonals i professionals. Per a cadascun d'aquest tipus de competències es demanà als tres col·lectius enquestats (acadèmics, empresaris i titulats) que seleccionessin aquella que consideraven més rellevant, al marge de qualsevol altra consideració. Als gràfics 1, 2 i 3 es presenta el pes relatiu assignat a cada competència específica per a cadascun dels col·lectius.

Gràfic 1. Competències Instrumentals

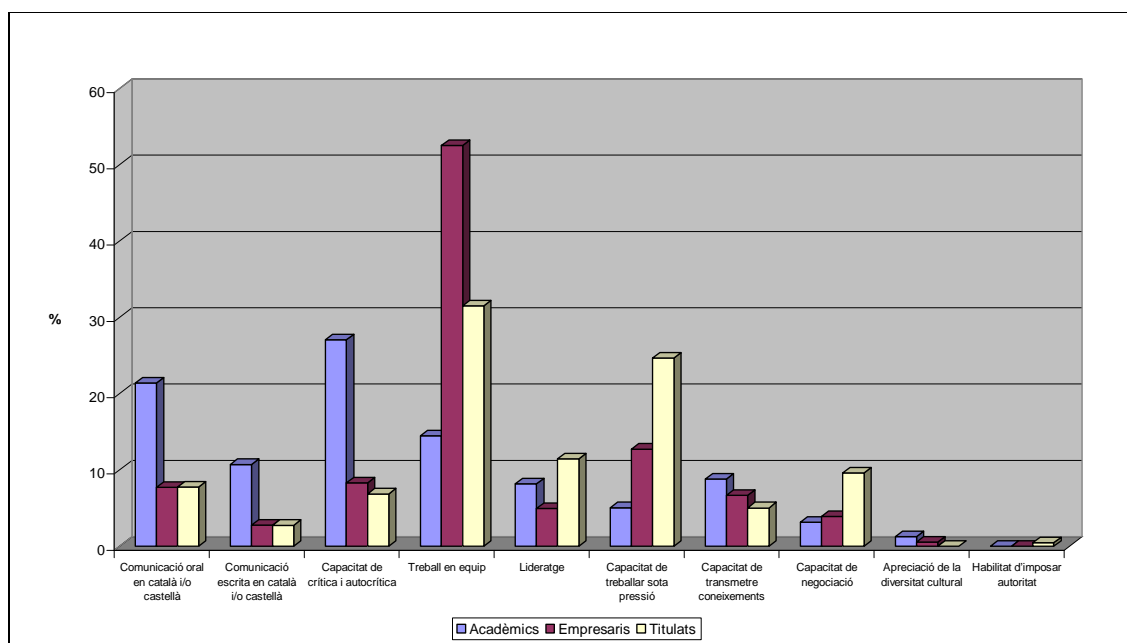

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Si ens centrem en les competències interpersonals, hi ha un consens entre empresaris (52.5%) i titulats (31.5%) en valorar el treball en equip com la competència més rellevant. El percentatge d'acadèmics que tenen la mateixa percepció és del 14.5%, essent la capacitat de crítica i autocrítica la competència més valorada. La capacitat de treballar sota pressió torna a ser la competència més valorada tant pels empresaris com pels titulats.

Gràfic 2. Competències Interpersonals

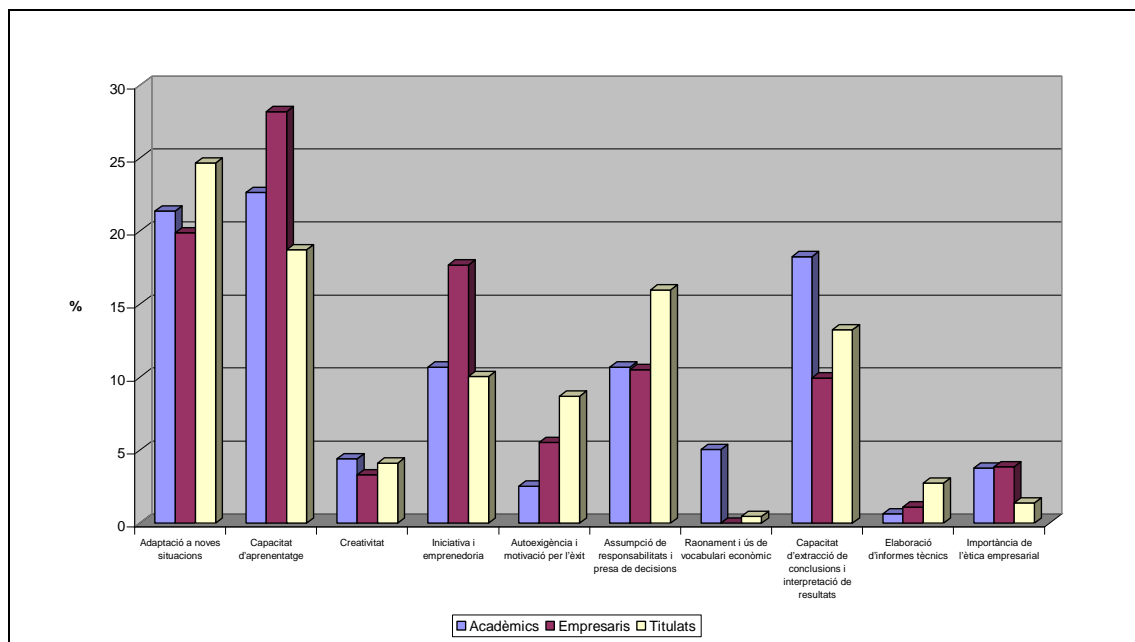
Finalment, pel que fa a les competències de tipus professional, la més valorada tant pels acadèmics (22.6%) com pels empresaris (28.2%) és la capacitat d'aprenentatge. Els titulats valoren la capacitat d'aprenentatge en segon lloc, mentre que perceben l'adaptació a noves

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

situacions com la competència professional més rellevant . Tant acadèmics com empresaris també consideren l'adaptació a noves situacions com a segona competència més rellevant.

Gràfic 3. Competències professionals

Arrel d'aquesta anàlisi es pot concloure que:

- La capacitat d'anàlisi i de síntesi i la capacitat d'organització i planificació són les competències instrumentals més valorades
- La capacitat de treball en equip i de treballar sota pressió són les competències més valorades per empresaris i titulats, mentre que els acadèmics valoren més la capacitat de crítica i autocrítica.

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

- La capacitat d'aprenentatge i la capacitat d'adaptació a noves situacions són les competències professionals més valorades per tots tres col·lectius.

Anàlisi segons el col·lectiu

A continuació es presenten els resultats de l'anàlisi de la valoració de cada competència des de dos vessants: la presència a la docència enfront a la importància pels titulats (acadèmics), les necessitats de l'empresa enfront el nivell assolit pels titulats (empresaris) i el nivell assolit als estudis enfront el nivell requerit a la feina (titulats). Per tal d'avaluar aquesta qüestió, analitzarem independentment cadascun dels col·lectius enquestats (acadèmics, empresaris i titulats), centrant l'anàlisi en la valoració mitjana obtinguda per cada competència específica.

Enquesta als acadèmics

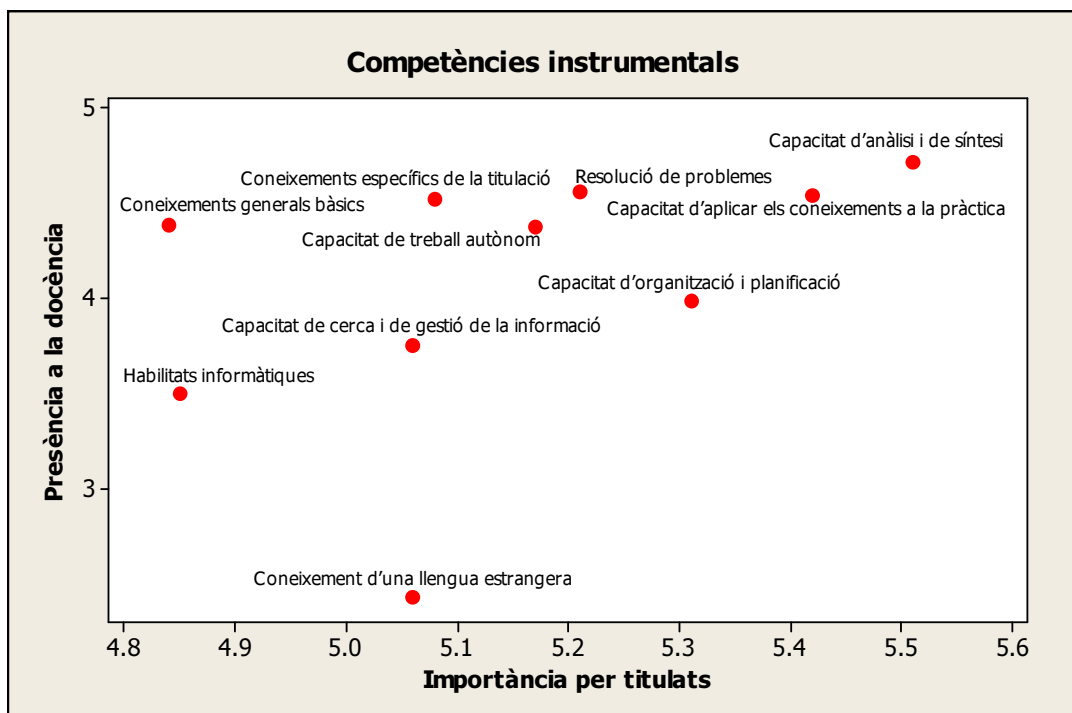
Amb l'objectiu de comparar les potencials divergències entre cadascun dels dos vessants analitzats, als Gràfics 4, 5 i 6, es presenta un núvol de punts amb la valoració agregada que han fet els acadèmics de cada tipus de competència: instrumentals, interpersonals i professionals respectivament. Aquests gràfics, a més de permetre'ns comparar cada tipus de competència de forma bidimensional, també mostren la jerarquitització indirecta que de les diferents competències s'ha fet a l'hora de valorar-les individualment. En tots tres gràfics es pot apreciar com la valoració que fan els acadèmics de la importància que haurien de tenir les competències pels titulats és superior a la de la presència que té a la seva docència, posant-se de manifest una implícita autocrítica en la seva tasca docent.

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Al Gràfic 4 es presenta la doble valoració que fan els acadèmics sobre les competències instrumentals: presència a la docència vs. importància pels titulats. D'una banda, es pot observar com des d'ambdós perspectives, la capacitat d'anàlisi i de síntesi és la competència percebuda com més rellevant. D'altra, l'adquisició de coneixements generals bàsics i d'habilitats informàtiques són les que es consideren de menor importància pels titulats. Per contra, el coneixement d'una llengua estrangera es considera relativament important però té una presència molt baixa a la docència.

Gràfic 4. Dispersió entre **Presència a la docència** i **Importància per titulats**
(Instrumentals)

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

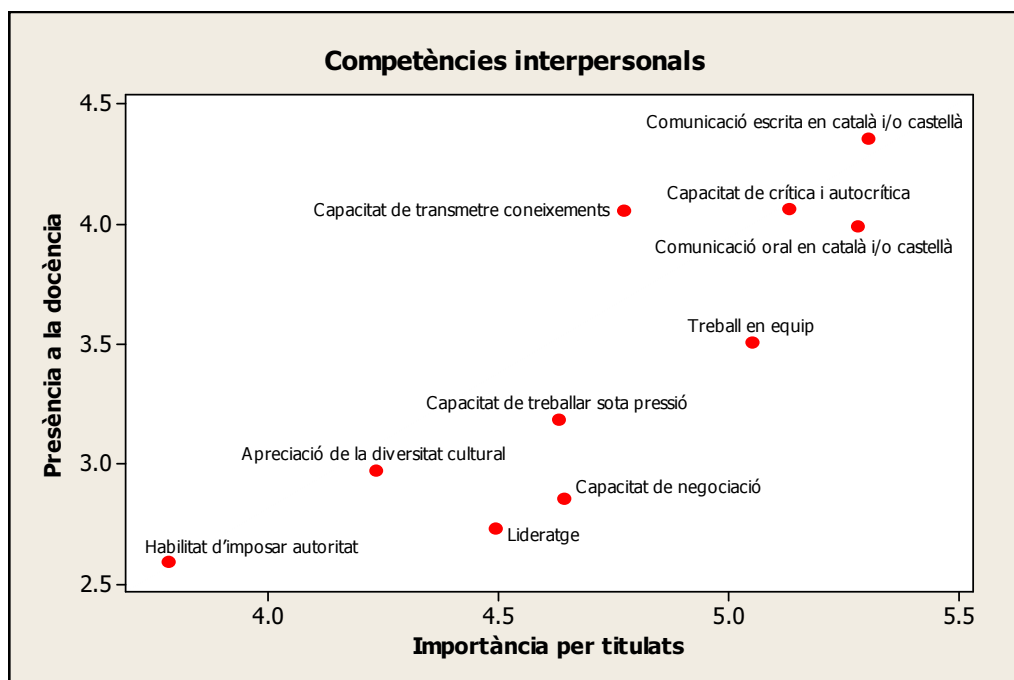
Aquí veiem una clara diferenciació entre el que s'està ensenyant i el que es creu que l'alumne necessita. Concretament la primera anàlisi evidencia un clar biaix dels acadèmics cap a potenciar la formació teòrica, mitjançant l'adquisició de coneixements, i, en canvi, una valoració molt superior dels aspectes més aplicats. Un aspecte a destacar és la baixa necessitat tant de les habilitats informàtiques com del coneixement d'una llengua estrangera per seguir la docència, així com també el relativament escàs nombre de professors que consideren rellevant per a la formació els coneixements informàtics.

Al *Gràfic 5* es mostra la valoració dual que fan els acadèmics respecte les competències interpersonals. A diferència dels resultats obtinguts a l'apartat anterior, quan s'analitzava la selecció de la competència considerada com a més rellevant, aquí la comunicació escrita en català i/o castellà és la més valorada des de totes dues perspectives, per damunt de la capacitat de crítica i autocrítica. Sobre aquesta competència clau, així com sobre una competència molt propera, com és la comunicació oral ens agradaria incidir-hi per dir que tot i rebre valoracions elevades (entre 4 i 6), les reben per molt poca part del professorat, fet que ens indica l'escassa presència d'aquestes competències a l'hora de dissenyar els programes curriculars dels diferents estudis. Això contrasta amb la importància que se'ls adjudica a l'hora de valorar la formació dels titulats. Per tant aquí trobem un punt important en el que segurament caldrà incidir en les properes fases del treball.

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Gràfic 5. Dispersió entre Presència a la docència i Importància per titulats
(Interpersonals)

Per altra banda, a l'altre extrem de la valoració hi trobem l'habilitat d'imposar autoritat. Finalment, el lideratge, la capacitat de negociació i l'apreciació de la diversitat cultural obtenen valoracions molt superiors pel que fa a la importància pels titulats que respecte la presència a la docència.

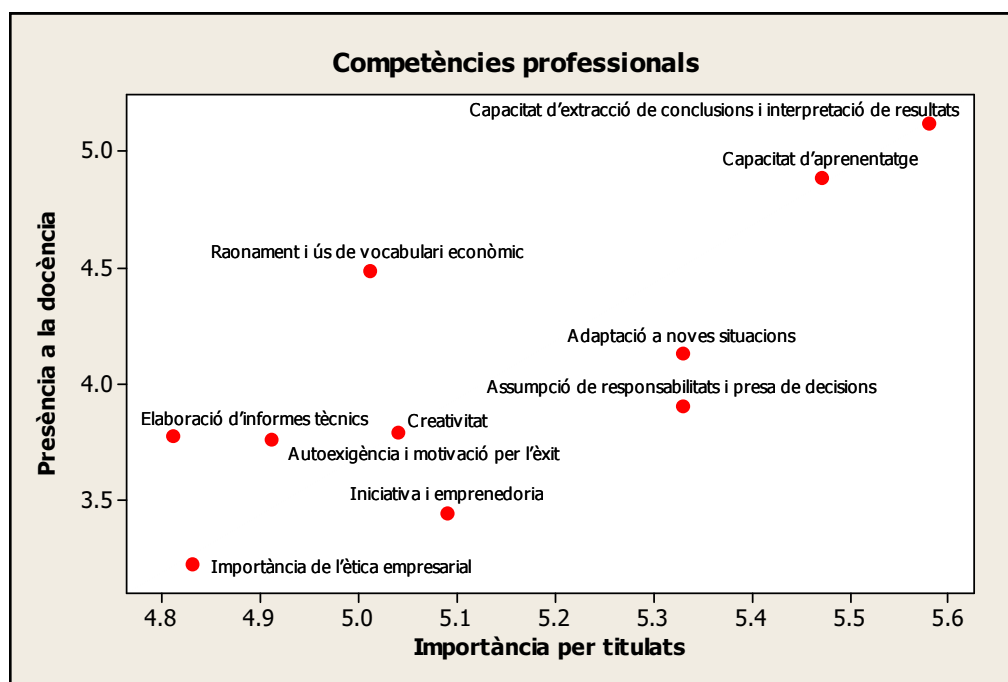
Es tracta de les competències que més discrepàncies evidencien entre els acadèmics. Destaca una menor presència a la docència, en general, tal i com s'aprecia amb unes valoracions mitjanes relativament més baixes. En detriment d'això val a dir que també és cert que aquest

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

tipus de competències costa més de fomentar-les i integrar-les dins de l'ensenyament de les diverses assignatures.

Gràfic 6. Dispersió entre **Presència a la docència** i **Importància per titulats** (*Professionals*)

El Gràfic 6 presenta la valoració que fan els acadèmics sobre les competències professionals. De la mateixa manera que succeïa per les competències interpersonals, els resultats no coincideixen amb els obtinguts a l'apartat anterior. Així, aquí s'observa com la capacitat d'aprenentatge es situa en segon terme, mentre que la capacitat 'extracció de conclusions i interpretació de resultats' és la més valorada des de tots dos vessants. Aquestes dues competències es situen força separades de la resta, fet que ens indica la seva preeminència,

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

alhora que podem parlar d'un relatiu estancament pel que fa a les altres. En concret, a l'altre cantó, la importància de l'ètica empresarial es considera força important pels titulats però té una presència molt baixa a la docència. Destacar també el comportament una mica fora de la "normalitat" del raonament i ús de vocabulari econòmic, que tenint una forta presència a la docència, sembla considerar-se menys rellevant per la formació dels titulats.

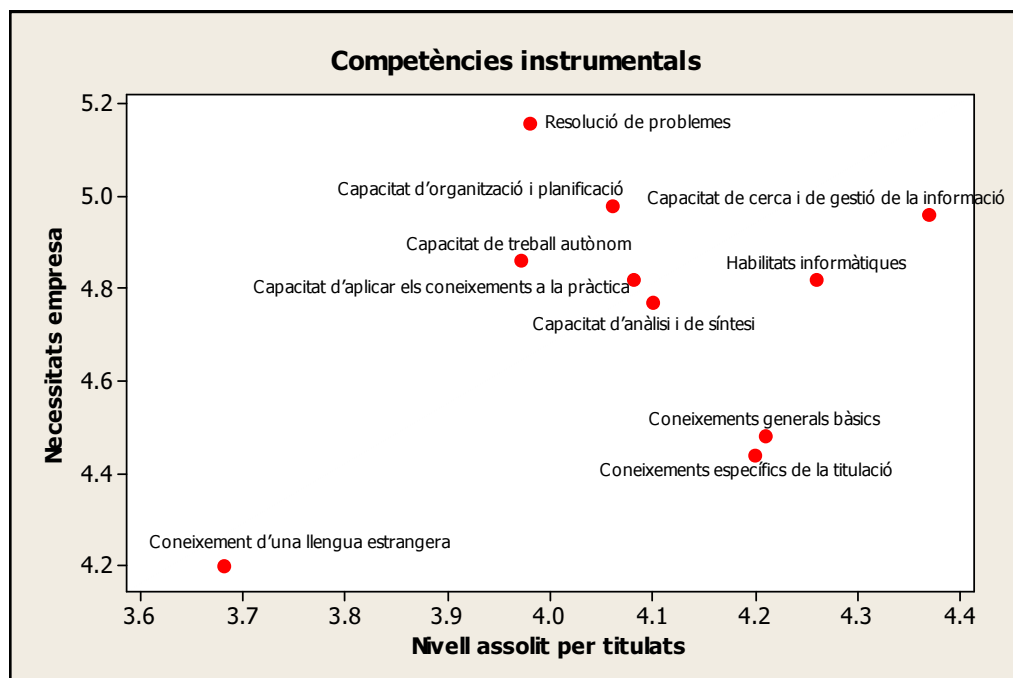
Enquesta als empresaris

Als Gràfics 7, 8 i 9 es presenta un núvol de punts amb la valoració agregada que han fet els empresaris de cada tipus de competència tant pel que fa a les necessitats de l'empresa com al nivell assolit pels titulats. En tots tres gràfics es pot apreciar com la valoració de les competències que fan els empresaris avaluades respecte les necessitats de l'empresa és sempre superior a la percepció que tenen sobre el nivell assolit pels titulats, posant-se de manifest una crítica pel que fa a l'adquisició de competències per part dels titulats.

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Gràfic 7. Dispersió entre **Necessitats de l'empresari i Nivell assolit per titulats**
(*Instrumentals*)

Al Gràfic 7 es mostra la doble valoració que fan els empresaris sobre les competències instrumentals: necessitats de l'empresa vs. nivell assolit pels titulats. D'una banda, es pot observar com la resolució de problemes és la competència més valorada a nivell empresarial, mentre que la percepció sobre el nivell assolit pels titulats és baixa. El coneixement d'una llengua estrangera obté la menor valoració des de tots dos vessants. Aquest resultat està relacionat amb l'obtingut prèviament pels acadèmics. Finalment, caldria destacar el pendent negatiu que s'observa pel núvol de punts, el qual estaria evidenciant que paradoxalment, les competències instrumentals més valorades per l'empresa són percebudes com aquelles el

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

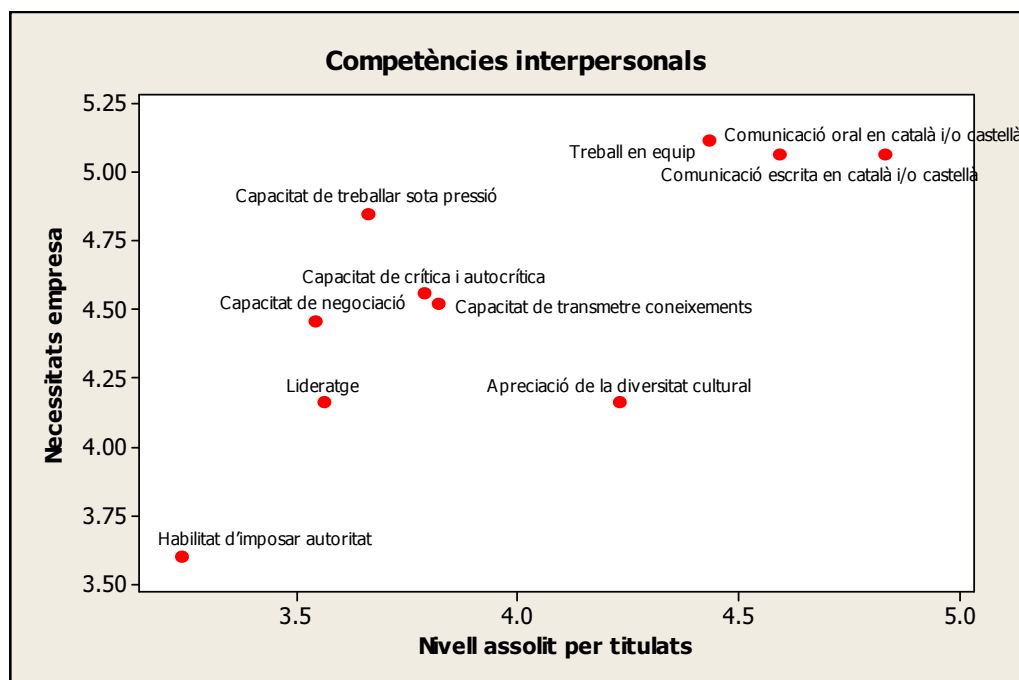
nivell de les quals assolit pels titulats és més baix. Dit d'una altra manera, com menor és el nivell assolit, més gran és la necessitat dins de l'empresa. Per tant, pel que fa a les competències instrumentals, segons l'empresariat sembla ser que no ho estem fent gaire bé.

És interessant remarcar que com ja s'ha vist en el cas dels acadèmics, i com també es veurà en la percepció dels recent llicenciats, pel que fa a les competències instrumentals s'observa molt clarament el coneixement d'una llengua estrangera com una observació atípica. Per tant a partir d'això és fàcil detectar que aquí tenim un problema. I que el problema és potser més greu si per part dels empresaris enquestats també han situat aquesta competència com a relativament poc valorada, atès que aquest fet ens està indicant que no la necessiten tant com altres. D'aquí se'n dedueix en una primera reflexió l'escàs nivell d'internacionalització de l'economia i per extensió l'estructura empresarial del país: poques empreses exporten i moltes empreses petites sobreviuen només aquí. Per això la crisi ens afecta més fortament, atès que si s'abaixa el consum intern tenim menys sortides que altres països amb una base exportadora molt millor.

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Gràfic 8. Dispersió entre **Necessitats de l'empresari i Nivell assolit per titulats**
(*Interpersonals*)

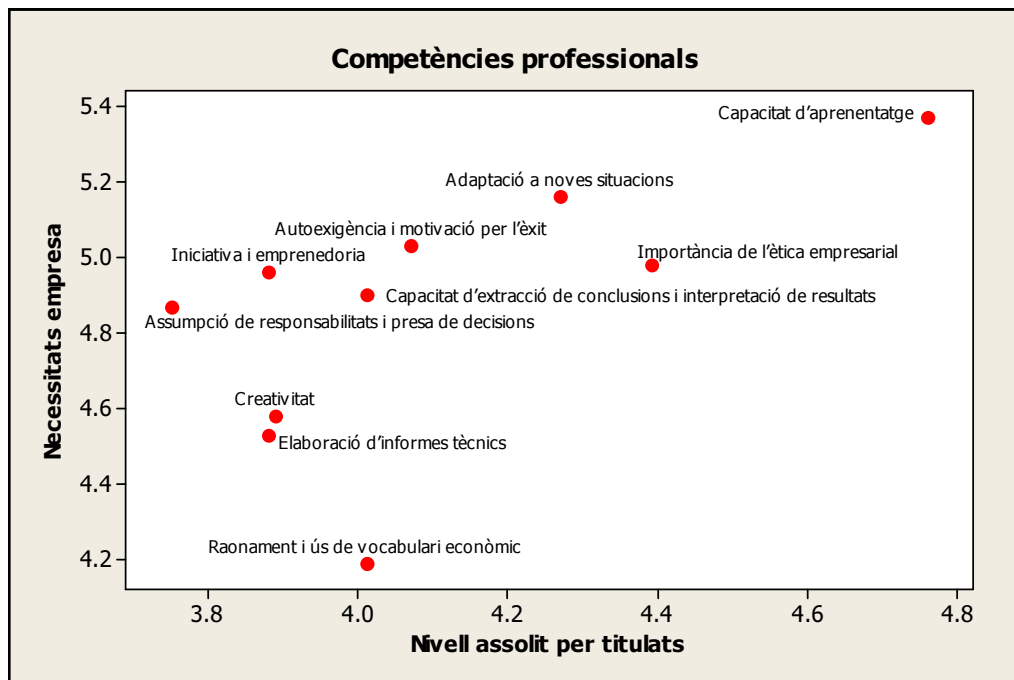
Al Gràfic 8 es presenta la valoració que fan els empresaris sobre les competències interpersonals. El treball en equip és la competència més valorada segons les necessitats de l'empresa, mentre que la comunicació escrita en català i/o castellà és la que obté una millor valoració en funció del nivell assolit pels titulats. Com en el cas dels acadèmics, l'habilitat d'imposar autoritat és la competència menys valorada des de tots dos vessants.

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

En aquest bloc competencial ens agradaria incidir en un aspecte concret que no ens acaba d'encaixar, com és el fet que la comunicació oral i escrita siguin força ben valorades pels empresaris, atès que nosaltres com a professors ens queixem molt, i cada cop més, del nivell, especialment escrit, dels nostres alumnes. No ens agradaria pensar que el que pugui estar passant sigui que hagi baixat el nivell d'exigència també a nivell de les empreses i alhora això encaixar-ho amb la baixa productivitat empresarial espanyola. Tanmateix ens costa trobar-hi una explicació plausible.

*Gràfic 9. Dispersió entre Necessitats de l'empresari i Nivell assolit per titulats
(Professionals)*

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Finalment el *Gràfic 9* presenta la valoració dual que fan els empresaris respecte de les competències professionals. D'una banda, la capacitat d'aprenentatge és clarament la competència més valorada, tant pel que fa a les necessitats de l'empresa com al nivell assolit pels titulats. D'altra, el raonament i ús de vocabulari econòmic és la menys valorada. Així, de manera similar a com succeïa amb els acadèmics, se li dóna poca importància a aquest aspecte. L'assumpció de responsabilitats mostra una divergència entre les elevades necessitats de l'empresa i el baix nivell assolit.

Enquesta als titulats

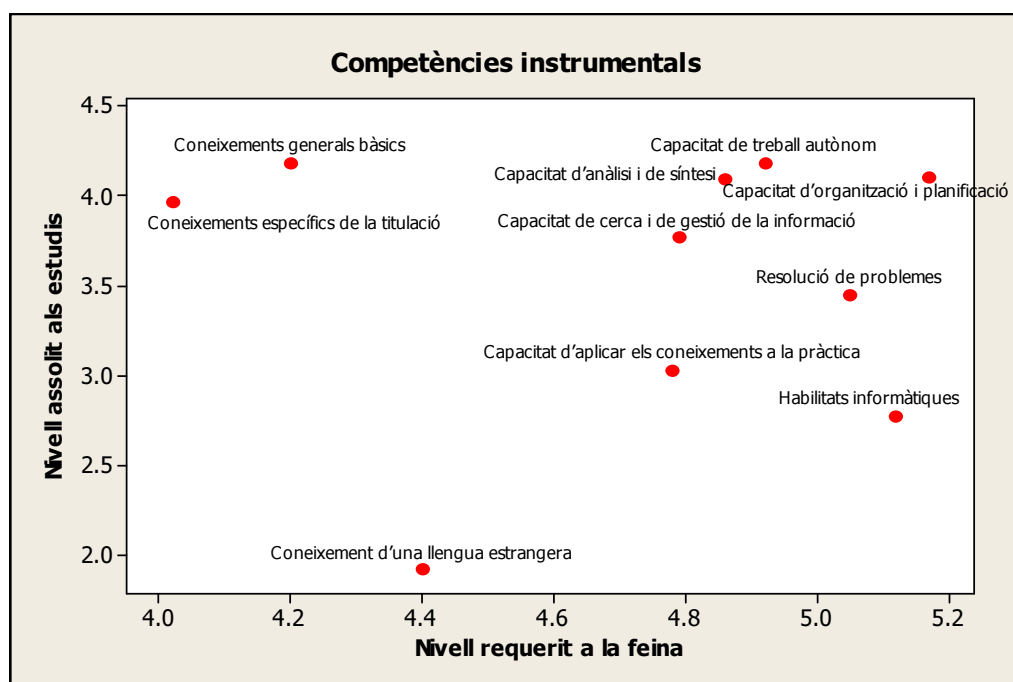
Als Gràfics 10, 11 i 12 es presenta un núvol de punts amb la valoració agregada que han fet els titulats de cada tipus de competència tant pel que fa al nivell assolit als estudis com al nivell requerit a la feina. En tots tres gràfics es pot apreciar com la valoració de les competències que fan els titulats avaluades respecte al nivell requerit a la feina és sempre superior a la percepció que tenen sobre el nivell assolit als estudis, posant-se de manifest una crítica pel que fa a l'adquisició de competències als estudis.

Al *Gràfic 10* es mostra la valoració dels titulats pel que fa a les competències instrumentals. Destaca l'elevat nivell assolit de coneixements generals i específics respecte al nivell requerit a la feina. Un cop més, el coneixement d'una llengua estrangera és la que obté un nivell assolit més baix. El possible pendent negatiu que mostra la disposició de les competències posaria de manifest la percepció que les competències millor assolides són les menys requerides a la feina.

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Gràfic 10. Dispersió entre **Nivell assolit als estudis** i **Nivell requerit a la feina**
(Instrumentals)

El Gràfic 11 presenta la valoració dual que fan els titulats respecte les competències interpersonals. A diferència dels resultats obtinguts a l'apartat anterior, quan s'analitzava la selecció de la competència considerada com a més rellevant, aquí la comunicació oral i escrita en català i/o castellà són més valorades des de totes dues perspectives que el treball en equip. L'habilitat d'imposar autoritat, per contra, es situa a l'altre extrem. En consonància amb els resultats obtinguts pels empresaris, el lideratge i la capacitat de negociació obtenen

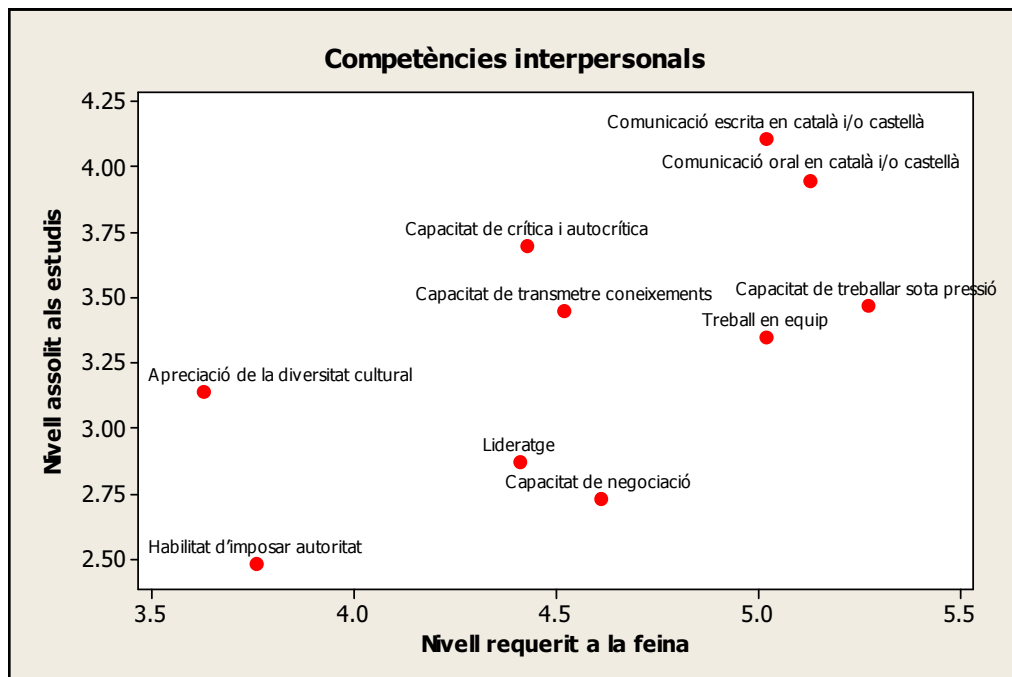

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

valoracions molt superiors pel que fa al nivell requerit a la feina respecte al nivell assolit als estudis.

Destacar la baixa valoració del nivell assolit pel que fa a l'aplicació dels resultats a la pràctica però sobretot de les habilitats informàtiques. En el món actual les habilitats informàtiques són essencials i pel que es posa de manifest es tenen massa poc presents. Ara bé, l'estructura de bona part de les classes amb més d'un centenar d'alumnes en fa força difícil la seva potenciació.

Gràfic 11. Dispersió entre Nivell assolit als estudis i Nivell requerit a la feina (Interpersonals)

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

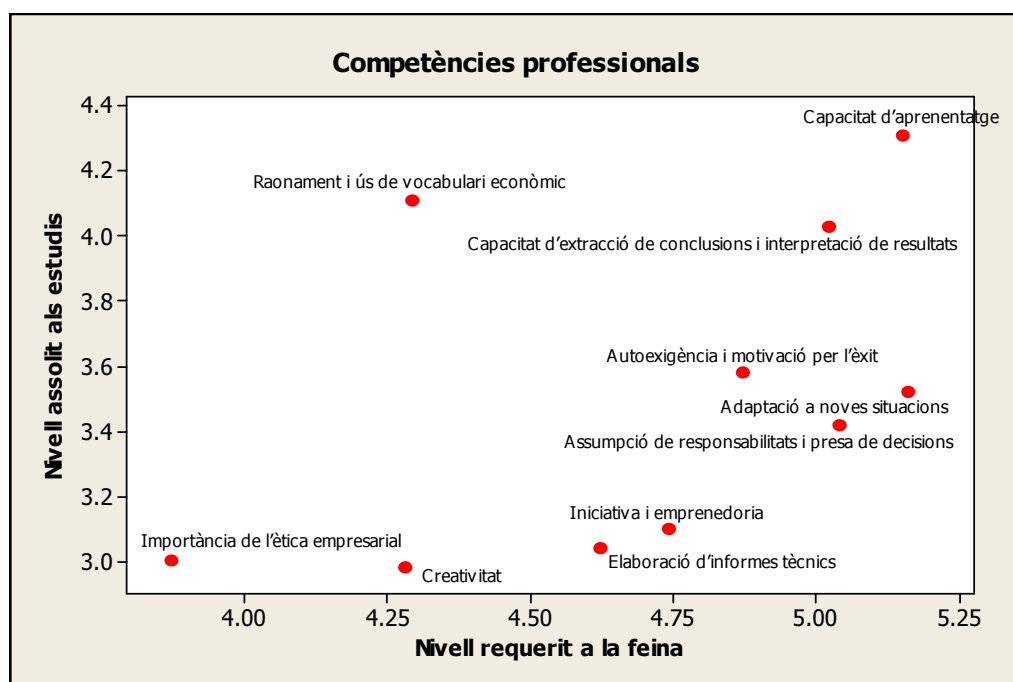
Finalment, al *Gràfic 12* es presenta la valoració que fan els titulats sobre les competències professionals. La capacitat d'aprenentatge és la competència més valorada pel que fa al nivell assolit als estudis, obtenint també una valoració molt elevada respecte al nivell requerit a la feina. L'adaptació a noves situacions obté la valoració més elevada pel que fa al nivell requerit a la feina, tot i que el nivell assolit als estudis és baix. La iniciativa, l'elaboració d'informes tècnics, la importància de l'ètica empresarial i la creativitat són les competències amb una valoració més baixa pel que fa al nivell assolit als estudis.

Aquests resultats refermen la idea que el raonament i l'ús de vocabulari econòmic és una competència poc requerida a la feina, comparativament parlant amb la resta d'aspectes, fet que ens podria estar parlant d'un menor nivell de rigor en termes generals, tant per part dels treballadors com per part dels empresaris. Per altra banda, si deixem de racó aquesta competència, pel que fa a la resta, la relació exponencial entre el nivell requerit a la feina i el nivell assolit es pot interpretar com una valoració ben positiva i en línia amb el que se'ls exigeix.

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Gràfic 12. Dispersió entre **Nivell assolit als estudis** i **Nivell requerit a la feina**
(Professionals)

Conclusions

La necessitat d'una vinculació més gran i d'una relació més estreta entre la universitat i la societat (el sistema productiu) és un tema recurrent. En molts casos, després de tractar aquesta temàtica, se'n deriva no només una manca de concreció, sinó també d'actuació. Doncs bé, aquestes mancances són les que pretenem adreçar en aquest projecte i les volem transformar especificant els aspectes sobre els que cal actuar tot i indicant les accions a dur a

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

terme, així com la manera de dur-les a terme i els resultats que poden tenir. Segons Munroe (2009), els elements clau de l'ecosistema d'innovació inclouen de forma molt concreta la universitat. Per tant és clau dur a terme canvis en el model didàctic universitari encaminats cap aquesta innovació, i cap a altres aspectes que acaben confluint en un únic objectiu com és la millor formació dels nostres estudiants; una millor formació que ha de quedar plasmada en una més gran productivitat en els seus respectius llocs de treball. En aquesta línia, Etzkowitz (2003) parla de la triple hèlix, formada per la universitat, l'empresa i l'administració, de com conflueixen les tres parts, destacant el paper de la universitat com a creadora, transformadora i transmissora de coneixement. És a dir, la universitat té un vincle directe amb la societat, que és on hi difon el coneixement i per a qui en forma els professionals i els emprenedors; i com a tal no pot romandre'n aïllada.

En aquest sentit, la finalitat del projecte presentat no és altra que la d'aportar i crear nou coneixement en un dels àmbits de major interès en la recent dinàmica de canvi del sistema universitari català, donat el context socioeconòmic actual, com és l'estudi profund de la docència universitària amb la voluntat de contribuir a l'orientació professional dels estudiants. Així, el projecte ha de fer possible formar una massa de coneixement que permeti la garantia d'una formació de qualitat, proporcionar als òrgans de gestió educativa corresponents la informació, les mesures i àdhuc el coneixement necessaris per tal d'implementar els canvis més adients per a la transformació del sistema universitari en un sistema més efectiu, així com contribuir a la formació de llicenciats d'alt nivell que es puguin incorporar sense problemes al mercat laboral europeu. Des de la nostra òptica, el docent ha d'anar un pas més enllà a l'hora de planificar la seva docència, tractant de posar en el punt de mira l'estudiant i les seves necessitats reals de formació. Tanmateix, si bé sembla evident que

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

això cal fer-ho, cal també tenir present que s'ha de mantenir un equilibri respecte a la formació integral de l'estudiant. En aquest sentit el debat suscita molta controvèrsia i suposa anar a les arrels més filosòfiques de l'ensenyament universitari concretades en una pregunta ben senzilla: *s'ha d'adaptar l'ensenyament universitari a les demandes de les empreses o el que ha de fer és formar gent preparada amb una base conceptual àmplia i sòlida?* La resposta i el debat va molt més enllà de la nostra recerca i dels nostres objectius, de manera que simplement apuntem la reflexió com un dels dubtes que se'ns ha plantejat durant la recerca.

I és que en el debat que hi ha sobre com millorar l'orientació de la universitat cap a la demanda, cal no oblidar que s'ha de tenir visió de llarg termini. No es pot tractar d'una demanda qualsevol, sinó d'una basada en criteris de màxima exigència, forjats a partir d'un model productiu d'economia eficient i competitiu en el llarg termini. Per això cal promoure un canvi cultural que en el nostre cas centrem en l'alumnat. Un alumnat que ha de tenir una visió àmplia, proporcionada per la universitat, en cooperació amb el món empresarial. D'aquesta manera també s'obliga a les empreses a millorar la capacitat d'explicitar la seva demanda.

Finalment, referir-nos al fet, tal i com s'ha dit a la presentació del projecte, que l'encaix formació vs. feina pot veure's també com una manera de calcular l'eficiència i per extensió el rendiment de la despesa i la inversió en educació superior. Assolir un bon nivell de preparació per a la feina que desenvoluparan pot ser una bona mesura del rendiment d'aquesta inversió. D'aquesta manera, quan les anàlisis ens mostren que els nostres estudiants estan sobreformats, aquest pot ser un indicatiu de dos aspectes, bé d'un

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

malbaratament de recursos, bé que la nostra economia, i en concret les empreses, necessiten canviar la seva orientació, incrementar el seu nivell tecnològic, etc... Per contra, quan els resultats revelen una infraformació, això ens estarà indicant que cal millorar els mecanismes docents, però alhora ens avisa de la pèrdua de productivitat (real i especialment relativa) durant els primers anys de feina dels nostres llicenciats, que ens dificultarà guanyar-ne a nivell global.

8. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (2003). “Guia d’avaluació externa de la transició al mercat laboral: Comitès específics per titulacions”. Generalitat de Catalunya.

Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación, 2004, “*Competencias específicas de formación disciplinar y profesional*”, ANECA.

Bridgstock, R. (2009), "The graduate attributes we've overlooked: enhancing graduate employability through career management skills", *Higher Education Research & Development*, 28(1), 31-44.

Etzkowitz, H. (2003), “Innovation in innovation: the Triple Helix of university-industry-government relations”. *Social Science Information sur les Sciences Sociales*. vol. 42 no. 3 293-337.

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

García Aracil, Van der Velden, (2008). “Competencies for young European higher education graduates: labor market mismatches and their payoffs”. Higher Education.

García Martín, J., Muñoz Fernández, I.; Pérez Martínez, J.E. (2008). “La influencia de las metodologías de aprendizaje activo en el aprendizaje significativo de nuestros alumnos”. INECE’08, II Jornadas Internacionales UPM sobre Innovación Educativa y Convergencia Europea 2008

Marzo Navarro, M.; Pedraja Iglesias, M.; Rivera Torres, P. (2009) “Curricular profile of university graduates versus business demands: Is there a fit or mismatch in Spain?”. A: Education & Training, 51, pàg. 56-69.

Mora G. et al. (2007). “Job satisfaction among recent European graduates: does field of study matter?”. Journal of Higher Education, 78, 1, 98-118.

Mora G., Félix J. (2009). “European Multinational Regimes and Higher Education Policy”. In A. Maldonado and R. Malee Bassett (Ed.). International Organizations and Higher Education Policy: Thinking Globally, Acting Locally? Routledge. Pp 192-211.

Nusche, D. (2008). Assessment of learning outcomes in higher education: “A comparative review of selected practices”. Paris: Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD). Available at: <http://www.oecd.org/dataoecd/13/25/40256023.pdf>

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

González Maura, V.; González Tirados R.M. (2009). “Competencias genéricas y formación profesional: un análisis desde la docencia universitaria”. Revista iberoamericana de educación, núm. 47.

Moore, S.; Murphy, M. (2009). “Estudiantes excelentes. 100 ideas prácticas para mejorar el autoaprendizaje en Educación Superior”. Madrid: Narcea.

Pagani R. (2009). Una introducción a Tuning Educational Structures in Europe. La contribución de las universidades al proceso de Bolonia. Publicaciones de la Universidad de Deusto.

Salas, M. (2010). Competences Possessed by Spanish University Graduates and Qualification Requirements for Jobs: Do Higher Education Institutions Matter? SKOPE Research Paper, 92.

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Annex 1. Competències

Competències instrumentals

- Capacitat d'anàlisi i síntesi
- Capacitat d'organització i planificació
- Coneixements generals bàsics
- Coneixements específics de la titulació
- Coneixement d'una segona llengua
- Habilitats bàsiques informàtiques
- Capacitat d'aplicar els coneixements a la pràctica
- Resolució de problemes
- Capacitat de cerca i gestió de la informació
- Capacitat de treball autònom

Competències interpersonals

- Comunicació oral en català i/o castellà
- Comunicació escrita en català i/o castellà
- Capacitat de crítica i autocrítica
- Treball en equip
- Lideratge
- Capacitat de treball sota pressió
- Capacitat de transmetre coneixements
- Capacitat de negociació
- Apreciació de la diversitat cultural
- Habilitat per imposar autoritat

Competències professionals

- Adaptació a noves situacions
- Capacitat d'aprenentatge
- Creativitat
- Iniciativa i emprenedoria
- Autoexigència i motivació per l'èxit
- Assumpció de responsabilitats i presa de decisions
- Raonament i ús de vocabulari econòmic
- Capacitat d'extracció de conclusions i interpretació de resultats
- Elaboració d'informes tècnics
- Importància de l'ètica empresarial

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

SECRETARIA TÈCNICA
VII CIDUI